

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2012. február 9. *

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — Jogszabályok közelítése — Szellemi tulajdon — Szerzői jog és szomszédos jogok — 93/83/EGK irányelv, 2001/29/EK irányelv, 2006/115/EK irányelv és 2006/116/EK irányelv — Valamely filmalkotás felhasználási jogainak szerződéses úton való felosztása a mű főrendezője és előállítója között — Olyan nemzeti szabályozás, amely ezeket a jogokat kizárólagosan és a törvény erejénél fogva a filmelőállítóra telepíti — Arra vonatkozó lehetőség, hogy ettől a szabálytól a felek megállapodással eltérjenek — Kapcsolódó díjigények”

A C-277/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Handelsgericht Wien (Ausztria) a Bírósághoz 2010. június 3-án érkezett, 2010. május 17-i határozatával terjesztett elő az előtte

Martin Luksan

és

Petrus van der Let

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, J. Malenovský (előadó), R. Silva de Lapuerta, G. Arestis és T. von Danwitz bírák,

főtanácsnok: V. Trstenjak,

hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. május 5-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- M. Luksan képviseletében M. Walter Rechtsanwalt,
- P. van der Let képviseletében Z. van der Let-Vangelatou Rechtsanwältin,
- az osztrák kormány képviseletében C. Pesendorfer, meghatalmazotti minőségben,
- a spanyol kormány képviseletében N. Díaz Abad, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

– az Európai Bizottság képviselőjében J. Samnadda és F. W. Bulst, meghatalmazotti minőségben, a főtanácsnok indítványának a 2011. szeptember 6-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az alábbiak értelmezésére irányul:
 - a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 1992. november 19-i 92/100/EGK tanácsi irányelv (HL L 346., 61. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 120. o.) 2. és 4. cikke;
 - a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv (HL L 248., 15. o., magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet 1. kötet 134. o.) 1. és 2. cikke;
 - a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról szóló, 1993. október 29-i 93/98/EGK tanácsi irányelv (HL L 290., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 141. o.) 2. cikke, és
 - az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet 1. kötet 230. o.) 2., 3. és 5. cikke.
- 2 Ezt a kérelmet M. Luksan, egy dokumentumfilm főrendezője, és P. van der Let, a dokumentumfilm előállítója között, egy olyan szerződés végrehajtása tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amellyel az előbbi átruházta az utóbbira a filmre vonatkozó szerzői jogait és bizonyos felhasználási jogait.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

A Berni Uniós Egyezmény

- 3 Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló Berni Uniós Egyezmény (Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szöveg, a továbbiakban: Berni Uniós Egyezmény) (kihirdette az 1975. évi 4. tvr.) 1979. július 28-án felülvizsgált változatának 14bis. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A filmalkotás, mindazon művek szerzői jogainak sérelme nélkül, melyek adaptáció vagy reprodukció alapjául szolgálhatnak, mint eredeti mű részesül oltalomban. A filmalkotást megillető szerzői jog jogosultja ugyanazokat a jogokat élvezi, mint amelyek valamely eredeti mű szerzőjét megilletik; ide kell érteni az előző cikkben említett jogokat is.

(2)

(a) A filmalkotásra vonatkozó szerzői jog jogosultjának meghatározása azon ország törvényhozó szerveinek hatáskörébe tartozik, ahol a védelmet igénylik.

- (b) Az Unióhoz tartozó olyan országokban azonban, melynek törvénye jogosultként ismeri el a filmalkotás létrehozásához való közreműködői hozzájárulás szerzőit is, e szerzők, ha a közreműködői hozzájárulást kötelezettségvállalás alapján teljesítették, ellenkező vagy különleges kikötés hiányában nem ellenezhetik a filmalkotás többszörösítését, a filmalkotás forgalombahozatalát, bemutatását és nyilvános előadását, a közönség részére vezeték útján történő közvetítését, sugárzását, a nyilvánosság számára történő átvitelét, felirattal ellátását és a szöveg szinkronizálását.
- (c) Azt a kérdést, hogy a fent említett kötelezettségvállalásnak írásbeli szerződés, vagy ezzel egyenértékű írásbeli okirat formáját kell-e öltenie ahhoz, hogy az előző b) alpont alkalmazást nyerjen, annak az Unióhoz tartozó országnak a törvénye szabályozza, ahol a film gyártójának székhelye vagy állandó lakóhelye van. Az Unióhoz tartozó azon ország törvényhozó szerveinek azonban, ahol a védelmet igénylik, joga lesz, hogy előírja: e kötelezettségvállalásnak írásbeli szerződés, vagy ezzel egyenértékű írásbeli okirat formáját kell öltenie. Azok az országok, melyek élnek ezzel a joggal, kötelesek erről a Vezérigazgatót írásbeli nyilatkozatban értesíteni: a Vezérigazgató e nyilatkozatot haladéktalanul közli az Unió valamennyi országával.
- (d) »Ellenkező vagy különleges kikötés« alatt mindazt a megkorító feltételt érteni kell, amely az említett kötelezettségvállalás részét képezi.

(3) Hacsak az ország törvénye nem rendelkezik másként, a fenti (2) b) bekezdés rendelkezéseit sem a film megvalósítása céljából készült forgatókönyvek, párbeszédes jelenetek, zeneművek szerzőire, sem a film főrendezőjére nem lehet alkalmazni. De az Unióhoz tartozó azok az országok, amelyeknek törvénye nem tartalmaz olyan rendelkezést, amelynek értelmében az előbb idézett (2) b) bekezdést a rendezőre alkalmazni kell, erről a Vezérigazgatót írásbeli nyilatkozatban kötelesek értesíteni, aki e nyilatkozatot haladéktalanul közli az Unió valamennyi többi országával.”

A WIPO szerzői jogi szerződése

- 4 A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Genfben, 1996. december 20-án elfogadta a WIPO szerzői jogi szerződését. Ez a szerződés az Európai Közösség nevében a 2000. március 16-i 2000/278/EK tanácsi határozattal (HL L 89., 6. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 208. o.) került elfogadásra.
- 5 A WIPO szerzői jogi szerződése 1. cikkének (4) bekezdése szerint a szerződő felek betartják a Berni Uniók Egyezmény 1–21. cikkében foglalt rendelkezéseket.

Az uniós jog

A 93/83/EGK irányelv

- 6 A 93/83 irányelv 1. cikkének (5) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában a filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét a mű szerzőjének vagy egyik szerzőjének kell tekinteni. A tagállamok rendelkezhetnek más személyek társszerzővé minősítéséről is.”

- 7 Ezen irányelvnek a „Műholdas műsorsugárzás” címet viselő II. fejezetében található, a „Sugárzási jog” címet viselő 2. cikke a következőket tartalmazza:

„A tagállamok kizárólagos jogot biztosítanak a szerző számára szerzői jogi védelemben részesülő műveinek műholdas nyilvánossághoz közvetítése engedélyezésére e fejezet rendelkezéseinek megfelelően.”

A 2001/29 irányelv

- 8 A 2001/29 irányelv (5), (9)–(11), (20), (31) és (35) preambulumbekzdése a következőképpen fogalmaz:

„(5) A műszaki fejlődés megsokszorozta és változatosabbá tette a szellemi alkotás, a gyártás és az értékesítés lehetőségeit. Ha nincs is szükség új fogalmakra a szellemi tulajdon védelme területén, a szerzői jogot és a szomszédos jogokat szabályozó jelenlegi jogszabályokat módosítani kell, és ki kell egészíteni úgy, hogy megfeleljenek a gazdasági adottságoknak, így például az új felhasználási módoknak.

[...]

(9) A szerzői jog és szomszédos jogok harmonizációjának a magas szintű védelemből kell kiindulnia, tekintve hogy ezek a jogok elengedhetetlenek a szellemi alkotáshoz. Az általuk nyújtott védelem hozzájárul az alkotó tevékenység fenntartásához és fejlődéséhez a szerzők, az előadóművészek, az előállítók és a fogyasztók, valamint a kultúra, az ipar és a nagyközönség érdekében. A szellemi tulajdon ennek megfelelően a tulajdon részeként nyert elismerést.

(10) Ahhoz, hogy a szerzők és előadóművészek a jövőben is alkotó és művészi tevékenységet folytathassanak, műveik felhasználásáért megfelelő díjazásban kell, hogy részesüljenek ugyanúgy, mint a producerek annak érdekében, hogy a művek pénzügyi háttérét biztosítani tudják. Az olyan termékek előállítása, mint a hangfelvételek, a filmek vagy a multimédia-termékek, illetve az olyan szolgáltatások nyújtása, mint a lehívásra történő hozzáférhetővé tétel, jelentős befektetést igényelnek. A megfelelő díjazás biztosításához, illetve a befektetés kielégítő mértékű megtérüléséhez a szellemi tulajdonjogok megfelelő szintű védelme szükséges.

(11) A szerzői jog és szomszédos jogok szigorú és hatékony védelme az egyik legfontosabb eszköze annak, hogy Európában a kulturális alkotótevékenység hozzájusson a szükséges forrásokhoz, illetve a szerzők és előadók megőrizhessék függetlenségüket és méltóságukat.

[...]

(20) Ez az irányelv az e területen elfogadott hatályos irányelvekben – így különösen (a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról szóló, 1993. október 29-i 93/98/EGK tanácsi irányelvvel [HL L 290., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 141. o.] módosított, a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelvben [HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.], a 93/98 irányelvvel módosított 92/100 irányelvben, a 93/83 irányelvben, a 93/98 irányelvben és az adatbázisok jogi védelméről szóló, 1996. március 11-i 96/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben [HL L 77., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 459. o.]) – megfogalmazott alapelveken és szabályokon nyugszik, azokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi őket. Ezen irányelv rendelkezései – hacsak az eltérően nem rendelkezik – az említett irányelveket nem érintik.

[...]

(31) Megfelelő egyensúlyt kell biztosítani a jogosultak különböző csoportjainak, valamint a jogosultak és a védelemben részesülő művek és teljesítmények felhasználói csoportjainak jogai és érdekei között. [...]

[...]

(35) A kivételek vagy korlátozások egyes eseteiben a jogosultaknak méltányos díjazás jár, hogy ezáltal a védelemben részesülő műveik és egyéb teljesítményeik felhasználása ellenében megfelelő ellentételezésben részesüljenek. E méltányos díjazás formájának, részletszabályainak és lehetséges mértékének megállapításánál figyelembe kell venni minden egyes eset sajátos körülményeit. A körülmények értékelésénél alkalmazható szempont lehet a jogosultaknál az érintett cselekmény miatt felmerülő esetleges kár mértéke. [...]"

9 A 2001/29 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ez az irányelv – a 11. cikkben említett esetek kivételével – nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja

[...]

b) a bérleti és haszonkölcsönzési joggal, illetve a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokkal;

c) a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői és szomszédos jogokkal;

d) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejével;

[...]

kapcsolatos hatályos közösségi rendelkezéseket.”

10 Ezen irányelvnek „A többszörözési jog” címet viselő 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

b) az előadóművészek számára előadásaik rögzítése tekintetében;

c) a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében;

d) a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében;

e) a műsorsugárzó szervezetek számára műsoraik rögzítése tekintetében függetlenül attól, hogy a műsor közvetítése vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ideértve a kábelén keresztül vagy műhold útján történő közvetítést is.”

- 11 Az említett irányelvnek „A művek nyilvánosságához közvetítésének, valamint a védelem alatt álló egyéb teljesítmények nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételének joga” címet viselő 3. cikke a következőket mondja ki:

„(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

(2) A tagállamok biztosítják a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát akár vezetékes akár vezeték nélküli, illetve oly módon történő hozzáférhetővé tétel esetében is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg:

- a) az előadóművészek számára előadásaik rögzítése tekintetében;
- b) a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében;
- c) a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és a többszörözött példányai tekintetében;
- d) a műsorsugárzó számára műsoraik rögzítése tekintetében függetlenül attól, hogy a műsor közvetítése vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ideértve a kábelen keresztül vagy műhold útján történő közvetítést is.

(3) Az (1) és a (2) bekezdésben foglalt jogok nem merülnek ki a nyilvánossághoz közvetítés vagy a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel egyetlen, e cikkben említett cselekménye révén sem.”

- 12 Ugyenezen irányelvnek a „Kivételek és korlátozások” címet viselő 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában és (5) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(2) A tagállamok a 2. cikkben szabályozott többszörözési jog alól kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg a következő esetekben:

[...]

- b) bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés tekintetében, feltéve, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e a 6. cikkben meghatározott műszaki intézkedést;

[...]

(5) Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”

A 2006/115/EK irányelv

- 13 A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 376., 28. o.) hatályon kívül helyezte a 92/100 irányelvet. A 2006/115 irányelv egységes

szerkezetbe foglalja és hasonló szövegezéssel átveszi a 92/100 irányelv rendelkezéseit. Az alapeljárás tényállásának időpontjára (2008. március) figyelemmel időbeli hatályát tekintve a 2006/115 irányelvet kell alkalmazni, és így a Bíróság erre az irányelvre tekintettel fogja megvizsgálni a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdéseket.

14 A 2006/115 irányelv (5) és (12) preambulumbekzdése a következőket tartalmazza:

„(5) A szerzők és előadóművészek alkotó és művészi tevékenysége megkívánja, hogy további alkotó és művészi tevékenységük biztosítása érdekében megfelelő jövedelmük legyen; a hangfelvételek és filmek előállításához szükséges ráfordítások különösen jelentősek és kockázatosak. E jövedelem és a ráfordítás megtérülésének lehetősége csak akkor biztosítható hatékonyan, ha a jogosultak megfelelő jogi védelemben részesülnek.

[...]

(12) Szükséges olyan szabályozás bevezetése, amely a szerzőknek és előadóművészeknek elidegeníthetetlen jogot biztosít a méltányos díjazásra, miközben meg kell adni számukra a lehetőséget, hogy e jog érvényesítésével az őket képviselő közös jogkezelő szervezeteket bízzák meg.”

15 Ezen irányelv 2. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét a mű szerzőjének vagy egyik szerzőjének kell tekinteni. A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy egyéb közreműködők szintén szerzőtársnak minősülnek.”

16 Az említett irányelv „Jogosultak, valamint a bérleti jog és a haszonkölcsönzési jog tárgya” címet viselő 3. cikke értelmében:

„(1) A bérlet és a haszonkölcsönzés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos joga megilleti:

- a) a szerzőt, műve eredeti vagy többszörözött példányainak tekintetében;
- b) az előadóművészt, előadásának rögzítése tekintetében;
- c) a hangfelvétel-előállítót, hangfelvételei tekintetében;
- d) a film első rögzítésének előállítóját, filmje eredeti és többszörözött példányai tekintetében.

[...]

(4) A (6) bekezdésben foglaltak sérelme nélkül, ha előadóművészek egyénileg vagy csoportosan filmelőállítóval film előállítására irányuló szerződést kötnek, ellenkező szerződéses kikötés hiányában vélelmezni kell, hogy a szerződés hatálya alá tartozó előadóművészek – az 5. cikkben foglaltakra is figyelemmel – bérleti jogukat átengedték.

(5) A tagállamok a (4) bekezdésben foglalthoz hasonló vélelmet a szerzőkre vonatkozólag is bevezethetnek.

[...]”

- 17 Ugyenezen irányelvnek a „Méltányos díjazáshoz való elidegeníthetetlen jog” címet viselő 5. cikke (1) és (2) bekezdésében a következőket írja elő:

„(1) Ha egy szerző vagy előadóművész hangfelvételre vagy egy film eredeti vagy többszörözött példányára vonatkozó bérleti jogát a hangfelvétel vagy film előállítójára ruházta vagy nekik átengedte, a szerző vagy előadóművész a bérlet ellenében továbbra is méltányos díjazást követelhet.

(2) A bérletért járó méltányos díjazáshoz való jogról a szerző vagy előadóművész nem mondhat le.”

A 2006/116/EK irányelv

- 18 A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló, 2006. december 12-i 2006/116/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 372., 12. o.) hatályon kívül helyezte a 93/98 irányelvet. A 2006/116 irányelv egységes szerkezetbe foglalja és hasonló szövegezéssel átveszi a 93/98 irányelv rendelkezéseit. Az alapeljárás tényállásának időpontjára (2008. március) figyelemmel időbeli hatályát tekintve a 2006/116 irányelvet kell alkalmazni, és így a Bíróság erre az irányelvre tekintettel fogja megvizsgálni a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdéseket.

- 19 A 2006/116 irányelv (5) preambulumbekkezdése a következőképpen fogalmaz:

„Ezen irányelv rendelkezései nem érintik a Berni Egyezmény 14bis. cikke (2) bekezdése b), c) és d) pontjának, valamint (3) bekezdésének tagállamok általi alkalmazását.”

- 20 Ezen irányelv „Filmalkotások és audiovizuális művek” címet viselő 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A filmalkotás és az audiovizuális mű szerzőjének vagy egyik szerzőjének a mű főrendezőjét kell tekinteni. A tagállamok további személyeket is megjelölhetnek szerzőtársként.

(2) A filmalkotások és audiovizuális művek védelmi ideje a következő személyek közül utoljára elhunyt személy halálától számított 70 év, függetlenül attól, hogy azok szerzőtársként vannak-e feltüntetve: a főrendező, a forgatókönyvíró, a dialógus szerzője és a kifejezetten a filmalkotás vagy audiovizuális mű számára írt zene szerzője.”

A nemzeti jog

- 21 A *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich* I., 58/2010. számában kihirdetett szövetségi törvénnyel módosított szerzői jogi törvény 38. §-ának (1) bekezdése (Urheberrechtsgesetz, BGBl. 111/1936., a továbbiakban: UrhG) a következőképpen rendelkezik:

„Az üzletszerűen előállított filmalkotásokhoz fűződő felhasználási jogok [...] a vállalkozás tulajdonosát (a film előállítóját) illetik meg. A szerző törvényben előírt díjigényei – amennyiben nem elidegeníthetetlenek, valamint a film előállítója és a szerző nem állapodott meg ettől eltérően – fele-fele arányban illetik meg a film előállítóját és a szerzőt. [...]”

- 22 Az UrhG 42b. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha a sugárzott, a nyilvánosság rendelkezésére bocsátott vagy kereskedelmi célból kép- vagy hanghordozón rögzített mű esetében jellegénél fogva számítani kell arra, hogy a 42. § (2)–(7) bekezdése szerinti kép- vagy hanghordozón történő rögzítéssel magáncélból többszörözni fogják, akkor a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg (üres kazetta jogdíj), amennyiben a hordozót

üzletszerűen és visszterhesen belföldi forgalomba hozzák; hordozónak minősülnek az ilyen többszörözésre alkalmas üres kép- és hanghordozók, vagy az erre a célra rendelt kép- és hanghordozók.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 23 Az alapeljárás felperese, M. Luksan forgatókönyvírója és főrendezője a második világháború német háborús fényképészetéről szóló „Fotos von der Front” (Fényképek a frontról) című dokumentumfilmnek. Nem vitatott, hogy ez a dokumentumfilm, amely kritikusan ábrázolja a háborús fényképészet kettősségét, filmalkotásnak minősül, és ezen a jogcímen mint eredeti mű részesül oltalomban.
- 24 Az alapeljárás alperese, P. van der Let, filmalkotások, valamint egyéb audiovizuális művek üzletszerű gyártásával foglalkozik.
- 25 A felek 2008 márciusában „rendezői és szerzői megállapodást” (audiovizuális művek készítésére irányuló szerződést) kötöttek egymással, amely szerint M. Luksan a szóban forgó film forgatókönyvírójaként és főrendezőjeként működik közre, P. van der Let pedig a film producere és értékesítésének szervezője. E megállapodás alapján M. Luksan a filmre vonatkozó valamennyi szerzői és/vagy szomszédos jogát átruházta P. Van der Letre. A jogátruházás azonban kifejezetten kizárt bizonyos felhasználási módokat, méghozzá a digitális hálózatokon keresztül történő nyilvánossághoz közvetítést, valamint a „closed-circuit television” és „pay TV” közvetítésével történő – vagyis zártkörű felhasználók számára történő, külön díjfizetéshez kötött (kódolt) – sugárzást.
- 26 A megállapodás ezenkívül nem rendelkezett kifejezetten a törvényben előírt díjigényekről, így az UrhG 42b. §-a szerinti „üreskazetta-jogdíjról” sem.
- 27 Az alapeljárásra az adott okot, hogy a producer, P. van der Let a szóban forgó filmet hozzáférhetővé tette az interneten, és erre vonatkozó jogait átengedte a „Movieeurope.com”-nak. A filmet így „video on demand” útján le lehetett tölteni erről a felületről. A producer a filmről egy előzetest is feltett a „YouTube” internetes felületre, és a „pay TV”-jogokat a „Scandinavia TV”-nek engedte át.
- 28 E körülmények között a rendező, M. Luksan a kérdést előterjesztő bíróság előtt keresetet nyújtott be P. van der Let producerrel szemben. Azt állítja, hogy a szerződésben számára fenntartott felhasználási módok (a zártkörű felhasználók számára „video on demand” és „pay TV” útján történő közvetítés joga) vonatkozásában a producer az alapeljárásban szereplő film felhasználásával szerződésszegést és szerzői jogsértést követett el.
- 29 P. van der Let ezen érvekkel szemben arra hivatkozik, hogy az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének első mondatában rögzített „törvényi engedmény” alapján őt mint a film előállítóját a szóban forgó filmre vonatkozó összes kizárólagos felhasználási jog megilleti, és az ettől eltérő megállapodások, illetve egy ennek megfelelő jogfenntartás érvénytelen.
- 30 P. van der Let ezenkívül azt állítja, hogy az UrhG szerinti törvényben előírt díjigények, különösen az „üreskazetta-jogdíj” is osztják a felhasználási jogok sorsát. Következésképpen – mivel a szerződés alapján a filmhez fűződő valamennyi felhasználási jog őt illeti meg – a törvényben előírt díjigényekre is jogosult. P. van der Let szerint nemcsak az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének második mondata szerinti, a díjazásnak a filmelőállítót megillető felére jogosult, hanem a díjazásnak az ugyanezen cikk alapján főszabály szerint a film szerzőjét (M. Luksant mint rendezőt) megillető másik felére is. Ettől a törvényi szabályozástól ugyanis megállapodással el lehet térni.
- 31 M. Luksan vitatja ezt az állítást, és annak megállapítását kéri a kérdést előterjesztő bíróságtól, hogy a törvényben előírt díjigények fele őt illeti meg.

- 32 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az osztrák jogtudomány és ítélkezési gyakorlat az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének első mondatát nem „törvényi engedményként” vagy vélelmezett jogátruházásként értelmezi, hanem a felhasználási jogoknak eredetileg és közvetlenül kizárólag a filmelőállítóhoz történő telepítéseként. Az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének ezen értelmezése alapján a jogok közvetlen és eredeti telepítésére vonatkozó elvtől eltérő megállapodások érvénytelenek.
- 33 A törvényben előírt díjigények, különösen az „üreskazetta-jogdíj” vonatkozásában az UrhG 38. § (1) bekezdésének második mondata úgy rendelkezik, hogy ezek felerészben a filmelőállítót, felerészben pedig a filmszerzőt illetik, de – a filmszerzőt megillető díjazás felének vonatkozásában is – kifejezetten megengedi az ettől eltérő megállapodást.
- 34 Ilyen feltételek mellett a kérdést előterjesztő bíróság arra a véleményre hajlik, hogy az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének első és második mondata – ahogyan azt eddig az osztrák jogtudomány és ítélkezési gyakorlat értelmezte – ellentétes az uniós joggal. Szerinte ugyanis az az értelmezés áll összhangban az uniós joggal, miszerint az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének első mondata megdönthető jogátruházási vélelmet állít fel. Ezenkívül szerinte a főrendezőnek elidegeníthetetlen joga van a méltányos díjazásra. A törvényben előírt díjigények tekintetében a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy bár az UrhG 38. §-a (1) bekezdésének második mondata alapján ezen díjigények fele a film szerzőjét illeti meg, amit a kérdést előterjesztő bíróság méltányosnak tart, szerinte azonban nem lehet megengedni az ettől a felosztási szabálytól való eltérést.
- 35 A kérdést előterjesztő bíróság annak eldöntéséhez kér segítséget, hogy az UrhG releváns rendelkezéseit, amelyek egyes jogokat a szerződéses rendelkezésektől függetlenül a film előállítójának biztosítanak, úgy kell-e értelmezni, ahogyan eddig az osztrák bíróságok tették, vagy ezzel ellentétesen és az uniós joggal összhangban.
- 36 Ilyen feltételek mellett a Handelsgericht Wien felfüggesztette az eljárást és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az Európai Unió jogának a szerzői és szomszédos jogok területére vonatkozó rendelkezéseit, különösen a 92/100 irányelv 4. cikkével, a 93/83 irányelv 2. cikkével és a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkével, valamint az 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett, a 92/100 irányelv 2. cikkének (2), (5) és (6) bekezdését, a 93/83 irányelv 1. cikkének (5) bekezdését, és a 93/98 irányelv 2. cikkének (1) bekezdését, hogy a többszörözés, a műholdas sugárzás és egyéb módon, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel útján történő nyilvánossághoz közvetítés hasznosításának jogai a törvény erejénél fogva mindenképpen közvetlenül (eredetileg) a filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét vagy további, a tagállami jogalkotó által meghatározott filmszerzőket illetik, és nem közvetlenül (eredetileg) és kizárólagosan a film előállítóját; az uniós joggal ellentétesek-e azok a tagállami törvények, amelyek a felhasználási jogokat a törvény erejénél fogva közvetlenül (eredetileg) a filmelőállító részére biztosítják?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén:

- a) Az uniós jog alapján fennmarad-e a tagállami jogalkotónak a bérleti és haszonkölcsönzési jogon kívül más jogokkal kapcsolatban is az a joga, hogy egy filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét vagy további, a tagállami jogalkotó által meghatározott filmszerzőket megillető felhasználási jogok vonatkozásában ilyen jogoknak a filmelőállítóra való átruházása érdekében [az első kérdés] szerinti jogszabályi vélelmet biztosítsanak, és – igenlő esetben – a 92/100 irányelv 4. cikkével összefüggésben értelmezett 2. cikkének (5) és (6) bekezdését be kell-e tartani?

- b) Kiterjed-e egy filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjének vagy további, a tagállami jogalkotó által meghatározott filmszerzőknek az eredeti jogosultsága a tagállami jogalkotó által méltányos díjazásra biztosított olyan igényre is, mint amilyen az UrhG 42b. §-ában szabályozott »üreskazetta-jogdíj«, illetve a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti méltányos díjazásra?

- 3) A második kérdés b) részére adott igenlő válasz esetén:

Az Európai Unió joga alapján fennmarad-e a tagállami jogalkotó azon joga, hogy egy filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét vagy további, a tagállami jogalkotó által meghatározott filmszerzőket megillető, a [második kérdés b) része] értelmében vett díjigényeknek a filmelőállítóra történő átruházására vonatkozóan jogszabályi vélelmet biztosítsanak, és – igenlő esetben – a 92/100 irányelv 4. cikkével összefüggésben értelmezett 2. cikkének (5) és (6) bekezdését be kell-e tartani?

- 4) A harmadik kérdésre adott igenlő válasz esetén:

Összhangban áll-e az Európai Unió szerzői és szomszédos jogok területére vonatkozó, előbb említett rendelkezéseivel egy tagállam azon törvényi rendelkezése, amely elismeri ugyan a filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjének vagy további, a tagállami jogalkotó által meghatározott filmszerzőknek a törvényben előírt díjigény felére vonatkozó jogát, azonban ezen jog gyakorlásakor lehetőséget enged eltérésre, következképpen lemondásra?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Az első kérdésről

- 37 A kérdést előterjesztő bíróság első kérdése lényegében arra irányul, hogy úgy kell-e értelmezni egyrészt a 93/83 irányelv 1. és 2. cikkét, másrészt a 2006/115 irányelv 2. és 3. cikkével és a 2006/116 irányelv 2. cikkével összefüggésben értelmezve a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkét, hogy a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánosságához közvetítés joga), a törvény erejénél fogva közvetlenül és eredetileg a főrendezőt mint az említett mű szerzőjét illetik meg. Következésképpen azt kérdezi, hogy ellentétes-e az említett rendelkezésekkel az olyan nemzeti szabályozás, amely a szóban forgó jogokat a törvény erejénél fogva és kizárólagosan az említett mű előállítója részére biztosítja.
- 38 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a filmalkotás vagy az audiovizuális mű hasznosításához fűződő különböző jogokat több irányelv szabályozza. Először is a műholdas műsorsugárzási jogot a 93/83 irányelv II. fejezete szabályozza. A többszörözési jogot és a hozzáférhetővé tétel útján történő nyilvánosságához közvetítést továbbá a 2001/29 irányelv 2., illetve 3. cikke szabályozza. Végül a bérleti és haszonkölcsönzési jogra a 2006/115 irányelv 2. és 3. cikke vonatkozik.
- 39 A 93/83 irányelvre vonatkozóan az irányelv 1. cikkének (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a filmalkotás vagy audiovizuális mű főrendezőjét a mű szerzőjének vagy egyik szerzőjének kell tekinteni.
- 40 Ugyanígy a 2006/115 irányelv vonatkozásában az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a filmalkotás főrendezőjét a mű szerzőjének vagy egyik szerzőjének kell tekinteni.
- 41 A 2001/29 irányelvet illetően azonban azt kell megállapítani, hogy ez az irányelv a filmalkotás főrendezőjének jogállására vonatkozóan nem tartalmaz kifejezett rendelkezést.

- 42 Ilyen feltételek mellett elsőként az a kérdés merül fel, hogy milyen helyzetben van a filmalkotás főrendezője a 2001/29 irányelvvel szabályozott felhasználási jogok tekintetében.
- 43 E tekintetben a 2001/29 irányelv (20) preambulumbekzdéséből az következik, hogy ez az irányelv az e területen elfogadott hatályos irányelvekben – különösen a bérleti és haszonkölcsönzési jogról szóló 92/100 irányelvben (jelenleg 2006/115 irányelv) és a szerzői jog védelmi idejének összehangolásáról szóló 93/98 irányelvben (jelenleg 2006/116 irányelv) – megfogalmazott alapelveken és szabályokon nyugszik. Úgy rendelkezik, hogy az irányelv ezeket az alapelveket és szabályokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi őket. Ezért a 2001/29 irányelv rendelkezései – hacsak a 2001/29 irányelv eltérően nem rendelkezik – nem érintik az említett két irányelv rendelkezéseit (lásd ebben az értelemben a C-403/08. és C-429/08. sz., Football Association Premier League és társai egyesített ügyekben 2011. október 4-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-9083. o.] 187. és 188. pontját).
- 44 Márpedig a 2006/116 irányelv „Filmalkotások és audiovizuális művek” címet viselő 2. cikkének (1) bekezdése azt az általános szabályt fogalmazza meg, miszerint a filmalkotás szerzőjének vagy egyik szerzőjének a mű főrendezőjét kell tekinteni, és a tagállamok további személyeket is megjelölhetnek szerzőtársként.
- 45 Így ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti jog választásától függetlenül a filmalkotás főrendezője – szemben a filmalkotások egyéb szerzőivel – mindenképpen szerzői jogállást élvez a 2006/116 irányelv alapján.
- 46 A 2006/116 irányelv 2. cikkének (2) bekezdése továbbá meghatározza a filmalkotás vagy audiovizuális mű védelmi idejét. Ez a rendelkezés szükségszerűen magában foglalja azt, hogy az ilyen művek – beleértve a mű szerzőjének vagy szerzőtársának, és különösen a főrendezőnek a jogait – hatékony jogi védelemben részesülnek.
- 47 Mivel a 2001/29 irányelv nem rendelkezik eltérően, és rendelkezései nem érintik a 2006/116 valamint a 2006/115 irányelv rendelkezéseit, különösen annak 2. cikkének (2) bekezdését, a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a filmalkotás főrendezőjének e cikkekben rögzített szerzői jogai biztosítottak.
- 48 A fentiekből az következik, hogy a szóban forgó valamennyi felhasználási jogra – így a 2001/29 irányelvben szabályozott jogokra is – tekintettel a filmalkotás főrendezőjét a mű szerzőjének, illetve egyik szerzőjének kell minősíteni.
- 49 Másodszor azt kell megállapítani, hogy a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog, és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánosságához közvetítés joga), a törvény erejénél fogva közvetlenül és eredetileg a filmalkotás főrendezőjét mint az említett mű szerzőjét illetik-e meg, illetve ha igen, akkor adott esetben megillettek-e ezek a jogok közvetlenül, eredetileg és kizárólagosan az említett mű előállítóját.
- 50 A műholdas sugárzás jogával kapcsolatban a 93/83 irányelv 2. cikke a szerző számára szerzői jogi védelemben részesülő műveinek műholdas nyilvánosságához közvetítésének engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jogról rendelkezik.
- 51 A többszörözési jogot illetően a 2001/29 irányelv 2. cikke biztosítja ezt a jogot a szerzők számára műveik tekintetében, és a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében.

- 52 A művek hozzáférhetővé tétel útján történő közvetítésének jogával kapcsolatban a 2001/29 irányelv 3. cikke ezt a jogot ugyanígy a szerzők számára műveik tekintetében és a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében biztosítja.
- 53 Az előző három pontban hivatkozott rendelkezések tehát eredetileg a főrendező mint szerző számára biztosítják a filmalkotásnak az alapeljárásban szereplő felhasználási jogait.
- 54 A másodlagos jog e rendelkezései ellenére azonban az osztrák kormány a Bíróság elé terjesztett észrevételeiben a Berni Unió Egyezmény filmalkotásokra vonatkozó 14bis. cikkének az együttesen értelmezett (2) bekezdése b) pontjában és (3) bekezdésében foglalt szabályozásra hivatkozik, amely alapján jogosult arra, hogy ezeket a jogokat kizárólag a mű előállítója számára biztosítsa.
- 55 Ezekből az együttesen értelmezett kikötésekből ugyanis az következik, hogy a nemzeti jogszabályok az ettől való eltérés lehetőségével élve bizonyos, a filmalkotáshoz fűződő felhasználási jogokat – így például a többszörözési jogot és a nyilvánossághoz közvetítés jogát – megtagadhatnak a főrendezőtől.
- 56 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy valamennyi uniós tagállam csatlakozott a Berni Unió Egyezményhez, egyesek 1958. január 1-je előtt, mások az uniós csatlakozásukat megelőzően.
- 57 Ami konkrétan a Berni Unió Egyezménynek a filmalkotásokra vonatkozó 14bis. cikkét illeti, rá kell mutatni arra, hogy ez a cikk az egyezménynek 1948-ban Brüsszelben, majd 1967-ben Stockholmban elfogadott felülvizsgálatát követően került be a szövegbe.
- 58 A Berni Unió Egyezmény ezért nemzetközi megállapodásnak minősül az EUMSZ 351. cikk értelmében, amely szerint többek között az egyrészről egy vagy több tagállam, másrészről egy vagy több harmadik állam által egymás között 1958. január 1-je előtt, illetve a csatlakozó államok esetében a csatlakozásukat megelőzően kötött megállapodásokból eredő jogokat és kötelezettségeket a Szerződések rendelkezései nem érintik.
- 59 Rá kell mutatni továbbá arra is, hogy az Unió, amely ugyan a Berni Unió Egyezményben nem részes fél, a WIPO szerzői jogi szerződése –amelyben részes fél, amely a jogrendjének része, és amelynek végrehajtására irányul a 2001/29 irányelv – 1. cikkének (4) bekezdése alapján köteles betartani a Berni Unió Egyezmény 1–21. cikkében foglalt rendelkezéseket (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Football Association Premier League és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 189. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Következésképpen az Unió köteles többek között a Berni Unió Egyezmény 14bis. cikkét is betartani.
- 60 Ilyen feltételek mellett felmerül az a kérdés, hogy a 93/83 és a 2001/29 irányelvnek a jelen ítélet 50–52. pontjában ismertetett rendelkezéseit a WIPO szerzői jogi szerződése 1. cikkének (4) bekezdésére tekintettel úgy kell-e értelmezni, hogy a tagállamok a Berni Unió Egyezmény 14bis. cikke alapján, az e cikkben számukra biztosított lehetőséggel élve, nemzeti jogszabályban megtagadhatják a főrendezőtől a filmalkotáshoz fűződő, az alapeljárásban szereplő felhasználási jogokat.
- 61 E tekintetben mindenekelőtt arra kell emlékeztetni, hogy az EUMSZ 351. cikk első bekezdésének az a célja, hogy a nemzetközi jog elveivel összhangban egyértelművé tegye, hogy a Szerződés alkalmazása nem érinti az érintett tagállam arra vonatkozó kötelezettségvállalását, hogy tiszteletben tartsa harmadik államoknak egy korábban létrejött megállapodásból eredő jogait, valamint hogy teljesítse az abból következő kötelezettségeit (lásd a C-324/93. sz., Evans Medical és Macfarlan Smith ügyben 1995. március 28-án hozott ítélet [EBHT 1995., I-563. o.] 27. pontját, valamint a C-124/95. sz. Centro-Com-ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-81. o.] 56. pontját).

- 62 Ha azonban egy ilyen megállapodás lehetővé – de nem kötelezővé – teszi valamely tagállam számára, hogy olyan intézkedést fogadjon el, amely ellentétesnek tűnik az uniós joggal, a tagállamnak tartózkodnia kell az ilyen intézkedés meghozatalától (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Evans Medical és Macfarlan Smith ügyben hozott ítélet 32. pontját, és a fent hivatkozott Centro-Com-ügyben hozott ítélet 60. pontját).
- 63 Ezt az ítélkezési gyakorlatot akkor is értelemszerűen alkalmazni kell, amikor az uniós jog fejlődése miatt e joggal ellentétesnek tűnik valamelyik tagállam olyan jogalkotói intézkedése, amelyet egy korábban létrejött nemzetközi megállapodásban biztosított lehetőséggel élve hozott meg. Ilyen helyzetben az érintett tagállam nem hivatkozhat erre a megállapodásra annak érdekében, hogy később keletkezett uniós jogi kötelezettségei alól mentesüljön.
- 64 Annak előírásával, hogy a filmalkotás főrendezőjét a mű szerzőjének, illetve egyik szerzőjének kell minősíteni, az uniós jogalkotó a szellemi tulajdonra vonatkozó uniós hatáskört gyakorolta. E feltételek mellett a tagállamok már nem rendelkeznek hatáskörrel arra, hogy olyan rendelkezéseket fogadjanak el, amelyek veszélyeztetik ezt az uniós szabályozást. A tagállamok ezért nem élhetnek többé a Berni Unió Egyezmény 14bis. cikkében biztosított lehetőséggel.
- 65 Továbbá meg kell állapítani, hogy egy olyan jogalkotói intézkedés, mint amelyet a jelen ítélet 60. pontja ismertet, nem bizonyul összeegyeztethetőnek a 2001/29 irányelv által kitűzött céllal.
- 66 A 2001/29 irányelv (9) preambulumbekkezdéséből, amely többek között a többszörözési jogot és a nyilvánossághoz közvetítést szabályozza, ugyanis az következik, hogy az uniós jogalkotó úgy vélte, hogy a szerzői jog elengedhetetlen a szellemi alkotáshoz, ezért magas szintű védelmet kívánt biztosítani a szerzők számára. A szellemi tulajdon ennek megfelelően a tulajdon részeként nyert elismerést.
- 67 Minthogy elismerést nyert, hogy a filmalkotás főrendezője szerzői jogállással rendelkezik, nem lenne összeegyeztethető a 2001/29 irányelv céljával annak elfogadása, hogy a szóban forgó felhasználási jogokat megtagadják ettől az alkotótól.
- 68 Végül emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája 17. cikkének (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és örökölni hagyja. Tulajdonától senkit nem lehet megfosztani, kivéve ha ez közérdekből, törvényben előírt esetekben és feltételekkel, az ezáltal elszenvedett veszteségeikért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik. A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni. A 17. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szellemi tulajdon védelmet élvez.
- 69 A jelen ítélet 53. pontjában tett megállapításokra tekintettel a filmalkotás főrendezőjét olyan személynek kell tekinteni, aki a filmalkotáshoz fűződő szellemi tulajdon birtoklásának jogát az uniós jog alapján jogszerűen szerezte.
- 70 E feltételek mellett az, hogy egy nemzeti jogszabály megtagadja tőle a szóban forgó felhasználási jogokat, a jogszerűen szerzett szellemi tulajdonjogától való megfosztással lenne egyenértékű.
- 71 A fentiekből az következik, hogy a 93/83 és a 2001/29 irányelvnek a jelen ítélet 50–52. pontjában ismertetett rendelkezéseit nem lehet a WIPO szerzői jogi szerződése 1. cikkének (4) bekezdésére tekintettel úgy értelmezni, hogy a tagállamok a Berni Unió Egyezmény 14bis. cikke alapján, az e cikkben számukra biztosított lehetőséggel élve, nemzeti jogszabályban megtagadhatják a főrendezőtől a filmalkotáshoz fűződő, az alapeljárásban szereplő felhasználási jogokat, mivel ez az értelmezés először is nem tartaná tiszteletben a vonatkozó uniós hatásköröket, továbbá nem lenne összeegyeztethető a 2001/29 irányelvben kitűzött céllal, és végül nem lenne összeegyeztethető az Alapjogi Charta 17. cikkének (2) bekezdéséből eredő, a szellemi tulajdon védelmének biztosítására irányuló követelményekkel sem.

72 A fenti megállapításokra tekintettel az elsőként feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy úgy kell értelmezni egyrészt a 93/83 irányelv 1. és 2. cikkét, másrészt a 2006/115 irányelv 2. és 3. cikkével és a 2006/116 irányelv 2. cikkével összefüggésben értelmezve a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkét, hogy a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga), a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg a főrendezőt illetik meg. Következésképpen ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az említett felhasználási jogokat a törvény erejénél fogva és kizárólagosan a szóban forgó mű előállítója részére biztosítja.

A második kérdés a) részéről

73 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jogalkotó a 92/100 irányelv 2. cikkének (5) bekezdésében úgy rendelkezett, hogy vélelmezni kell a bérleti jognak a filmalkotás előállítója részére történő átengedését.

74 A 2006/115 irányelv 3. cikkének (4) bekezdése – amely átveszi a 92/100 irányelv 2. cikke (5) bekezdésének szövegét – jelenleg úgy rendelkezik, hogy ha az előadóművészek a filmelőállítóval film előállítására irányuló szerződést kötnek, ellenkező szerződéses kikötés hiányában vélelmezni kell, hogy a szerződés hatálya alá tartozó előadóművészek bérleti jogukat átengedték a filmelőállítónak.

75 Ezenkívül a 2006/115 irányelv 3. cikkének (5) bekezdése – amely átveszi a 92/100 irányelv 2. cikke (6) bekezdésének szövegét – felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy a szerzőkre vonatkozóan hasonló vélelmet vezessenek be.

76 Erre a bevezető pontosításra tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság kérdését úgy kell érteni, mint amely lényegében arra irányul, hogy úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy ilyen vélelmet állítsanak fel a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok átengedése vonatkozásában is, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga), és ha igen, milyen feltételek mellett.

77 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben hivatkozott 2006/115 irányelv rendelkezései alapjául szolgáló célkitűzéssel kapcsolatban hivatkozni kell ezen irányelv (5) preambulumbekkezdésére, amely emlékeztet arra, hogy egyrészt a szerzők és előadóművészek alkotó és művészi tevékenysége megkívánja, hogy további alkotó és művészi tevékenységük biztosítása érdekében megfelelő jövedelmük legyen, másrészt a hangfelvételek és filmek előállításához szükséges ráfordítások különösen jelentősek és kockázatosak. E jövedelem és a ráfordítás megtérülésének lehetősége csak akkor biztosítható hatékonyan, ha a jogosultak megfelelő jogi védelemben részesülnek.

78 Többek között a 2006/115 irányelv ezen (5) preambulumbekkezdéséből is következik, hogy egyensúlyt kell teremteni a film megalkotásában részt vevő természetes személyek – azaz a filmalkotás szerzői és szerzőtársai – jogainak és érdekeinek, illetve a filmalkotás létrehozásáért kezdeményezést és felelősséget vállaló, és a ráfordítással járó kockázatot is vállaló filmelőállító jogainak és érdekeinek tiszteletben tartása között.

79 Ilyen feltételek mellett megengedhető az a megállapítás, hogy a 2006/115 irányelv keretében a bérleti jog filmelőállító részére történő átruházására vonatkozó vélelmet azért alkották meg, hogy eleget tegyenek az említett irányelv (5) preambulumbekkezdésében hivatkozott azon célkitűzésnek, miszerint biztosítani kell az előállítónak a filmalkotás létrehozása érdekében vállalt ráfordításai megtérülésének lehetőségét.

- 80 A jogátruházási vélelem megállapításának továbbá a filmalkotás főrendezőjének érdekeit is szolgálnia kell. E tekintetben meg kell állapítani, hogy a vélelem megállapítása semmi esetre sem kérdőjelezi meg azt a szabályt, amely szerint a művére vonatkozó bérleti és haszonkölcsönzési jog a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg a szerzőt illeti meg. Ugyanis, mivel az uniós jogalkotó kifejezetten fenntartotta az „ellenkező szerződéses kikötés” esetét, ezzel azt kívánta elérni, hogy a főrendezőnek továbbra is legyen lehetősége szerződéses úton eltérően megállapodni.
- 81 Így az ilyen vélelem megállapítása – a jelen ítélet 78. pontjában említett, egyensúlyra vonatkozó követelménnyel összhangban – annak biztosítására irányul, hogy a film előállítója megszerezze a filmalkotáshoz fűződő bérleti jogot, és emellett a főrendező is – érdekeit védendő – szabadon rendelkezessen az őt szerzői minőségében megillető jogokkal.
- 82 Márpedig a filmalkotásra irányuló befektetés kielégítő mértékű megtérülésének biztosítására irányuló célkitűzés túlmutat a bérleti és haszonkölcsönzési jog 2006/115 irányelvvel szabályozott védelmének keretein, mivel az adott területre vonatkozó más releváns irányelvekben is szerepel.
- 83 Így a 2001/29 irányelv (10) preambulumbekzdése megerősíti, hogy az olyan termékek előállítása, mint a filmek vagy a multimédia-termékek, jelentős befektetést igényel. A befektetés kielégítő mértékű megtérüléséhez ezért a szellemi tulajdonjogok megfelelő jogi védelmére van szükség (lásd ebben az értelemben a C-61/05. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2006. július 13-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-6779. o.] 27. pontját).
- 84 Arra is rá kell mutatni, hogy az uniós jogalkotó a 2001/29 irányelv (5) preambulumbekzdésében kifejezetten kimondta, hogy bár a szerzői jogot és a szomszédos jogokat szabályozó meglévő jogszabályokat módosítani kell, és ki kell egészíteni úgy, hogy megfeleljenek a gazdasági adottságoknak, így például az új felhasználási módoknak, nincsen szükség azonban új fogalmakra a szellemi tulajdon védelme területén.
- 85 Ilyen feltételek mellett, mivel egyrészt abból kell kiindulni, hogy az uniós jogalkotó 2001-ben, a 2001/29 irányelv elfogadásakor megtartotta a szellemi tulajdon védelmének a korábbi irányelvek keretében kidolgozott különböző fogalmait, másrészt pedig a jelen ügyben nem rendelkeztek eltérően, azt kell megállapítani, hogy nem kívánta elutasítani egy olyan fogalom alkalmazását, mint amilyen az említett irányelvvel szabályozott felhasználási jogokkal kapcsolatos átruházási vélelem.
- 86 A fentiekből az következik, hogy az olyan jogátruházási vélelemnek, mint amelyet eredetileg a bérleti és haszonkölcsönzési jog vonatkozásában a 92/100 irányelv 2. cikkének (5) és (6) bekezdése meghatározott, majd a 2006/115 irányelv 3. cikkének (4) és (5) bekezdése lényegében megismételt, a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok vonatkozásában is alkalmazhatónak kell lennie, mint amelyek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga).
- 87 A fenti megállapításokra tekintettel a második kérdés a) részére azt a választ kell adni, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a filmalkotás előállítója részére történő átruházásra vonatkozó vélelmet állítsanak fel a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok vonatkozásában, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga), feltéve hogy az ilyen vélelem nem megdönthetetlen, és így nem zárja ki azt, hogy az említett mű főrendezője ettől eltérően is megállapodhasson.

A második kérdés b) részéről

- 88 A kérdést előterjesztő bíróság kérdése lényegében arra irányul, hogy az olyan méltányos díjazáshoz fűződő jog, mint amilyen a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában az ún. „magáncélú többszörözésre” vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazás, megilleti-e a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg a főrendező mint a filmalkotás szerzőjét vagy szerzőtársát.
- 89 Elöljáróban tisztázni kell, hogy mivel a feltett kérdés csak a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában a magáncélú többszörözésre vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazásra vonatkozik, kizárólag a többszörözési joggal és az ahhoz kapcsolódó méltányos díjazásra vonatkozó joggal összefüggésben kell megválaszolni.
- 90 Egyúttal emlékeztetni kell arra, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében a tagállamok főszabálya szerint biztosítják a szerzők számára műveik tekintetében a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát.
- 91 Ugyanezen irányelv 2. cikkének d) pontja ugyanilyen jogot biztosít a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében.
- 92 Ebből következően mind a főrendező mint a filmalkotás szerzőjét, mind az előállítót mint a filmalkotás létrehozásához szükséges befektetések felelősét, a törvény erejénél fogva a többszörözési jog jogosultjának kell tekinteni.
- 93 Másfelől ugyanezen irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja alapján a tagállamok a többszörözési jog jogosultjait megillető kizárólagos többszörözési jog alól kivételeket állapíthatnak meg a bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés tekintetében (magáncélú többszörözésre vonatkozó kivétel), feltéve azonban, hogy biztosítják, hogy ennek fejében az érintett jogosultak méltányos díjazásban részesüljenek.
- 94 Minthogy a filmalkotás főrendezője az egyik ilyen jogosult, ezért úgy kell tekinteni, hogy a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg jogosult a magáncélú többszörözésre vonatkozó kivétel címén járó méltányos díjazásra.
- 95 A fenti megállapításokra tekintettel a második kérdés b) részére azt a választ kell adni, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy a filmalkotás főrendezője szerzői minőségében a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg jogosult a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában az ún. „magáncélú többszörözésre” vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazásra.

A harmadik és a negyedik kérdésről

- 96 A kérdést előterjesztő bíróság együttesen vizsgálendő ezen kérdései lényegében arra irányulnak, hogy úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy az lehetővé teszi a tagállamok számára arra irányuló vélelem felállítását, miszerint a filmalkotás főrendezője az őt megillető díjigényeket a film előállítójára ruházza át.
- 97 E tekintetben nem vitatott, hogy az alapeljárásban szereplő, az említett vélelmet felállító belső jogi rendelkezés lehetővé teszi a filmalkotás főrendezője számára, hogy lemondjon a méltányos díjazásra való jogáról.
- 98 Ezért előzetesen azt kell megvizsgálni, hogy ellentétes-e az uniós joggal az olyan belső jogi szabályozás, amely lehetővé teszi a filmalkotás főrendezője számára, hogy lemondjon a méltányos díjazásra való jogáról.

- 99 Előjáróban tisztázni kell, hogy mivel a feltett kérdések az előző kérdés értelmében vett díjigényekre vonatkoznak, kizárólag a többszörözési joggal és a 2001/29 irányelv irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában a magáncélú többszörözésre vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazásra vonatkozó joggal összefüggésben kell őket megválaszolni.
- 100 Amint arra a jelen ítélet 93. pontja is rámutat, a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjából következően azokban a tagállamokban, amelyekben a magáncélú többszörözés tekintetében kivételt állapítottak meg, az érintett jogosultaknak ennek fejében méltányos díjazásban kell részesülniük. Ebből a megfogalmazásból az következik, hogy az uniós jogalkotó nem kívánta elismerni azt, hogy az érintettek lemondhatnak az említett díjazásról.
- 101 Ezenkívül ezen irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontját, mivel kivételt állapít meg a szerzőnek a műve többszörözésére vonatkozó kizárólagos joga alól, megszorítóan kell értelmezni oly módon, hogy az ilyen kivétel nem terjeszkedhet túl a szóban forgó rendelkezés által kifejezetten előírt mértéken. Márpedig ez a rendelkezés kizárólag a többszörözési jogra vonatkozóan enged kivételt, és nem terjeszthető ki a díjigényekre.
- 102 Ezt a következtetést az összefüggéseket illetően a 2006/115 irányelv 5. cikkének (2) bekezdésében foglalt, az ugyanezen irányelv (12) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett rendelkezések is alátámasztják, amelyek a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott 92/100 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében, illetve (15) preambulumbekkezdésében foglaltakat tartalmazzák. E rendelkezések szerint a bérletért járó méltányos díjazáshoz való jogról a szerzők nem mondhatnak le.
- 103 Kétségtelen, hogy a 92/100 és a 2006/115 irányelvben az uniós jogalkotó a 2001/29 irányelvben használt „compensation” [a magyarban: díjazás] fogalma helyett a „rémunération” [a magyarban: díjazás] fogalmát használta. A „díjazás” utóbbi fogalmának azonban szintén az a célja, hogy ellentételezést biztosítson a szerzők számára, mivel a nekik okozott hátrány esetén kerül sor az alkalmazására (a C-271/10. sz. Vereniging van Educatieve en Wetenschappelijke Auteurs [VEWA] ügyben 2011. június 30-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-5815. o.] 29. pontja).
- 104 Márpedig – amint arra a jelen ítélet 84. és 85. pontja is rámutat – abból kell kiindulni, hogy az uniós jogalkotó a 2001/29 irányelv elfogadásakor megtartotta a szellemi tulajdon védelmének a korábbi irányelvek keretében kidolgozott különböző fogalmait, amennyiben nem rendelkezett kifejezetten eltérően.
- 105 A jelen ügyben a szerzőket a magáncélú többszörözésre tekintettel megillető méltányos díjazáshoz való jogra vonatkozóan a 2001/29 irányelv egyik rendelkezéséből sem következik, hogy az uniós jogalkotó számításba vette volna azt a lehetőséget, hogy a jogosult lemond erről a jogáról.
- 106 Ezenkívül a Bíróság korábban már kimondta, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt rendelkezések – mivel egyébként azokat megfosztanánk hatékony érvényesülésüktől – azon tagállam számára, amely nemzeti jogába bevezette a magáncélú többszörözésre vonatkozó kivételt, olyan eredménykötelmet írnak elő, amelynek értelmében a tagállam hatáskörének keretein belül köteles biztosítani a jogosultakat érő kár megtérítésére szánt méltányos díjazás tényleges megfizetését (lásd ebben az értelemben a C-462/09. sz. Stichting de Thuis kopie ügyben 2011. június 16-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-5331. o.] 34. pontját). Márpedig az ilyen eredménykötelelem tagállamok számára történő előírása, amely alapján biztosítani kell azt, hogy a jogosultak számára méltányos díjazást fizesse nek, fogalmilag összeegyeztethetetlen annak lehetőségével, hogy a jogosult lemondjon erről a méltányos díjazásról.
- 107 Mindezekből az következik, hogy ellentétes az uniós joggal az olyan belső jogi szabályozás, amely lehetővé teszi a filmalkotás főrendezője számára, hogy lemondjon a méltányos díjazásra való jogáról.

- 108 Az uniós jogot azért is úgy kell értelmezni, mint amely nem biztosít lehetőséget a tagállamok számára arra, hogy megdönthetetlen vélelmet állítsanak fel arra vonatkozóan, hogy a filmalkotás főrendezője az őt megillető díjigényeket a film előállítójára ruházta át, mivel ennek vélelmezése megfosztaná a filmalkotás főrendezőjét a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt méltányos díjazástól. Márpedig, amint erre a jelen ítélet 100. pontja is rámutat, a főrendezőnek mint a többszörözési jog jogosultjának feltétlenül részesülnie kell az említett díjazásban.
- 109 A fenti megállapításokra tekintettel a harmadik és a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az nem teszi lehetővé a tagállamok számára arra irányuló vélelem felállítását, hogy a filmalkotás főrendezője az őt megillető méltányos díjazáshoz való jogot a film előállítójára ruházta át, függetlenül attól, hogy ez a vélelem megdönthetetlen, vagy el lehet térni tőle.

A költségekről

- 110 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **Úgy kell értelmezni egyrészt a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló, 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK tanácsi irányelv 1. és 2. cikkét, másrészt a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. és 3. cikkével és a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló, 2006. december 12-i 2006/116/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkével összefüggésben értelmezve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. és 3. cikkét, hogy a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (többszörözési jog, a műholdas sugárzás joga és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga), a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg a főrendezőt illetik meg. Következésképpen ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, mint amelyekkel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az említett felhasználási jogokat a törvény erejénél fogva és kizárólagosan a szóban forgó mű előállítója részére biztosítja.**
- 2) **Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a filmalkotás előállítója részére történő átruházásra vonatkozó vélelmet állítsanak fel a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok vonatkozásában, mint amilyenek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánossághoz közvetítés joga), feltéve hogy az ilyen vélelem nem megdönthetetlen, és így nem zárja ki azt, hogy az említett mű főrendezője ettől eltérően is megállapodhasson.**
- 3) **Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy a filmalkotás főrendezője szerzői minőségében a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg jogosult a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában az ún. „magáncélú többszörözésre” vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazásra.**
- 4) **Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az nem teszi lehetővé a tagállamok számára arra irányuló vélelem felállítását, miszerint a filmalkotás főrendezője az őt megillető méltányos díjazáshoz való jogot a film előállítójára ruházta át, függetlenül attól, hogy ez a vélelem megdönthetetlen, vagy el lehet térni tőle.**

Aláírások